

رویه‌های صحیح افشا و حسابداری وام

پیشگفتار

گزارش‌های مالی یک بانک می‌بایست تصویر و نگرشی منصفانه و حقیقی از عملکرد و وضعیت مالی بانک را ارائه نمایند. رویه‌های ذخیره‌گیری زیان وام‌ها و افشای ریسک اعتباری، از جمله مباحث مهم و اساسی در سیستم بانکی می‌باشند که با توجه به تاثیر آنها بر وضعیت مالی بانک‌ها و با عنایت به نیاز فعالان بازار به اینگونه اطلاعات، ملحوظ نظر مراجع نظارتی می‌باشند.

در تجزیه و تحلیل وضعیت نقدینگی هر واحد اقتصادی، مطالبات به عنوان بخش مهمی از تامین‌کننده وجوه نقد جهت پرداخت تعهدات کوتاه‌مدت، مورد توجه قرار می‌گیرد و به همین جهت، استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی باید اطمینان کافی و معقول از قابل‌وصول بودن مطالبات در سررسیدهای تعیین‌شده داشته باشند. در ارزیابی جریان‌های ورودی نقدی آتی حاصل از مطالبات، عوامل متعددی دخیلند که از جمله می‌توان به وضعیت مالی قرض‌گیرنده، عملکرد قرض‌گیرنده و ارزش جاری وثیقه‌ها اشاره نمود. بر همین اساس، بنا بر توصیه کمیته بال، به منظور ارزیابی کیفیت دارایی‌های یک بانک، معمولاً دارایی‌ها را به پنج طبقه به صورت تئوری: جاری، سهل‌الوصول، محتمل‌الوصول، صعب‌الوصول و لاوصول طبقه‌بندی می‌نمایند. با توجه به شناسایی و ارزیابی آسیب وارده به وام‌ها و براساس طبقه‌بندی انجام‌شده، ذخیره‌گیری به صورت عام و خاص صورت می‌گیرد.

استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی بانک‌ها، همچنین به اطلاعات مربوط، قابل‌اعتماد و قابل‌مقایسه نیاز دارند که آنها را در ارزیابی از وضعیت مالی و عملکرد بانک یاری دهد و در تصمیم‌گیری‌های اقتصادی قابل‌استفاده باشد. از همین رو، موارد افشا در صورت‌های مالی بانک‌ها، از جمله در خصوص ریسک اعتباری، انتظار معقولی است که می‌بایست مدیریت بانک به نحو مناسب آن را برآورده نماید.

نوشتار حاضر ترجمه یکی از متون کمیته بال (جولای ۱۹۹۹) مشتمل بر توصیه‌هایی در مورد رویه‌های صحیح افشا و حسابداری وام می‌باشد که توسط بانک مرکزی تهیه شده است.

خلاصه اجرایی

این مقاله، رهنمودهایی را برای بانک‌ها و ناظران بانکی در خصوص شناسایی و اندازه‌گیری وام‌ها، ذخیره‌گیری زیان وام‌ها، افشای ریسک اعتباری و موضوعات مرتبط ارائه می‌نماید. علاوه بر این، نگرش‌های بازرسان بانکی را در خصوص رویه‌های صحیح افشا و حسابداری وام بانک‌ها تنظیم و تدوین می‌نماید. همچنین، این مقاله برای ارزیابی‌های نظارتی در خصوص رویه‌ها و سیاست‌های بانک‌ها در این حوزه‌ها (افشا و حسابداری) یک چارچوب زیربنایی محسوب می‌گردد که ممکن است برای تنظیم‌کنندگان استانداردهای حسابداری مفید باشد. برای پیشرفت در رویه‌های افشا و حسابداری فعالیت وام‌دهی بانک‌ها و ریسک‌های اعتباری

مرتبط، وجود سازمان‌های بین‌المللی مختلفی از جمله کمیته بال ضروری است. رویه‌های حسابداری - به طور عام - و رویه‌های حسابداری وام - به‌طور خاص - می‌توانند بر دقت گزارش‌های نظارتی و مالی و محاسبه سرمایه مرتبط تاثیر چشمگیر داشته باشند. علاوه بر این، رویه‌های صحیح افشا و حسابداری وام، برای اطمینان از بهبود شفافیت ضروری است، به‌طوری که نظارت موثر و نظم بازار مؤسسات مالی را

■ ■ ■
برای ارزیابی کیفیت دارایی‌های یک بانک، معمولاً دارایی‌ها را به پنج طبقه تقسیم‌بندی می‌کنند: جاری، سهل‌الوصول، محتمل‌الوصول، صعب‌الوصول، لاوصول.
■ ■ ■

تسهیل کند. گذشته از این، وجود کمیته بال، وزرای اقتصادی و دارایی گروه ۷، روسای کل بانک‌های مرکزی گروه ۱۰ و مؤسسات مالی بین‌المللی مانند صندوق بین‌المللی پول و بانک جهانی نیز برای پیشرفت در این حوزه لازم می‌باشند.

مقاله حاضر، با بیان اهداف کلی کمیته بال از طرح موضوع رویه‌های صحیح افشا و حسابداری وام شروع می‌شود و سپس الزامات و واژه‌های کلیدی این رهنمود را برای فرایند مدیریت ریسک اعتباری به طور خلاصه بیان می‌نماید. سپس در ادامه در خصوص رویه‌های صحیح موضوعات کلیدی حسابداری وام (مانند شناسایی و اندازه‌گیری اولیه وام‌ها، اندازه‌گیری بعدی وام‌های آسیب‌دیده، ذخیره‌گیری برای زیان وام‌ها و شناسایی درآمد) رهنمودهایی را ارائه

حسابداری وام‌ها**شناسایی، عدم‌شناسایی و اندازه‌گیری:**

۴- هر بانک، می‌بایست یک وام را صرفاً زمانی در ترازنامه‌اش شناسایی کند - خواه خود وام را ایجاد کرده باشد و خواه آن را خریداری کرده باشد - که طرف حساب مفاد قیدشده در قرارداد وام باشد.

۵- هر بانک، صرفاً هنگامی می‌بایست یک وام (یا بخشی از یک وام) را از ترازنامه‌اش حذف نماید که کنترل حقوق قراردادی نسبت به وام مزبور (یا بخشی از وام) را از دست بدهد. بانکی که چنین کنترلی را از دست می‌دهد، اگر منافع تعیین‌شده در قرارداد حقوقی را شناسایی کرده باشد، آن حقوق منقضی می‌شوند یا بانک از آن حقوق صرف‌نظر می‌نماید.

۶- هر بانک، می‌بایست اساساً یک وام را برحسب بهای تمام‌شده اندازه‌گیری نماید.

می‌باشد. این مقاله اصول اساسی کمیته بال در زمینه حسابداری و افشای فعالیت وام‌دهی بانک‌ها و ریسک اعتباری مرتبط با آنها را تکمیل می‌نماید. اجرای بین‌المللی رهنمودهای این نوشتار که با رویه‌های مدیریت صحیح ریسک هم در کشورهای گروه ۱۰ و هم غیرگروه ۱۰ سازگار می‌باشد، می‌بایست بانک‌ها را در دستیابی به رویه‌ها و خط‌مشی‌های پیشرفته حسابداری کمک نماید و همچنین سطح تقارب و همگرایی چنین خط‌مشی‌ها و رویه‌هایی را در میان کلیه بانک‌ها و کشورها افزایش دهد.

فهرستی از رویه‌های صحیح**اصولی برای حسابداری صحیح:**

۱- هر بانک باید برای مدیریت ریسک اعتباری

می‌نماید. توضیح این که، این مقاله رویه‌های صحیح افشا را با تمرکز بر ریسک اعتباری در پرتفوی وام، ارائه می‌نماید.

همچنین یک بحث خلاصه در خصوص نقش ناظران در ارزیابی مدیریت کیفیت دارایی‌های یک بانک و کفایت ذخایر مربوط به زیان ناشی از وام‌های پرداختی را ارائه می‌نماید. چهار مساله اساسی ناظران در رابطه با افشا و حسابداری وام عبارتند از:

الف) کفایت فرایندهای یک موسسه برای تعیین ذخایر.

ب) کفایت کل ذخایر.

پ) شناسایی به‌موقع زیان‌های شناخته‌شده از طریق ذخایر خاص یا حذف آنها.

ت) افشای به‌موقع و دقیق ریسک اعتباری.

برای پیشرفت در رویه‌های افشا و حسابداری فعالیت وام‌دهی بانک‌ها و ریسک‌های اعتباری مرتبط، وجود سازمان‌های بین‌المللی مختلفی از جمله کمیته بال ضروری است.

آسیب، شناسایی و اندازه‌گیری:

۷- وقتی احتمال ناتوانی بانک در وصول کل مبلغ وام مطابق شرایط قرارداد وجود داشته باشد یا دیگر تضمینی برای این امر در دسترس نباشد، بانک می‌بایست آسیب‌های وارده به یک وام یا یک گروه ارزیابی‌شده از وام‌ها را شناسایی نماید و در نظر بگیرد. در این صورت، آسیب وارده می‌بایست به وسیله کاهش مبلغ اسمی وام (وام‌ها) از طریق ذخیره یا حذف (به حساب زیان منظورکردن) و لحاظ‌کردن آن در صورت‌حساب سود و زیان در دوره‌ای که آسیب رخ می‌دهد، شناسایی شود.

۸- هر بانک، می‌بایست یک وام آسیب‌دیده را برحسب مبلغ تخمینی قابل بازیافت آن اندازه‌گیری نماید.

کفایت کل ذخایر:

۹- مجموع مبالغ ذخایر عام و خاص به منظور جذب زیان‌های اعتباری تخمینی مرتبط با پرتفوی وام، می‌بایست از کفایت لازم برخوردار باشد.

© بانک‌ها می‌بایست خلاصه اطلاعاتی را درخصوص وام‌های مساله‌دار خود افشا نمایند.

شایان ذکر است که انتشار این مقاله، جزیی از کار مستمر کمیته بال برای بهبود نظارت موثر بانکی و ایجاد صحت و سلامت در سیستم‌های بانکی خود، یک سیستم صحیح را تعریف نماید.

۲- قضاوت‌های مدیریت در رابطه با شناسایی و اندازه‌گیری آسیب‌های وارده به وام‌ها، می‌بایست مطابق با رویه‌ها و سیاست‌هایی مستند صورت گیرد، به‌طوری که مبانی اصل سازگاری و اصل احتیاط را منعکس نماید.

۳- انتخاب و به‌کارگیری رویه‌ها و سیاست‌های حسابداری، می‌بایست با مفاهیم اساسی حسابداری سازگاری و انطباق داشته باشد.

وقتی که وامی به عنوان آسیب‌دیده شناسایی می‌شود، بانک می‌بایست شناسایی بهره متعلقه را مطابق شرایط قرارداد متوقف کند.

شناسایی درآمد:

۱۰- هر بانک، می‌بایست درآمد حاصل از بهره وام آسیب‌نیده را بر مبنای رویه تعهدی و با استفاده از روش نرخ بهره موثر شناسایی نماید.

۱۱- وقتی که وامی به عنوان آسیب‌دیده شناسایی می‌شود، بانک می‌بایست شناسایی بهره متعلقه را مطابق شرایط قرارداد متوقف کند.

افشاهای عمومی:

۱۲- مطابق با مفهوم "اهمیت"، افشاهای گزارش‌های مالی سالانه یک بانک می‌بایست با اندازه و ماهیت فعالیت‌های بانک سازگاری و انطباق داشته باشد.

رویه‌ها و سیاست‌های حسابداری:

۱۳- هر بانک، می‌بایست اطلاعاتی را درباره رویه‌ها و سیاست‌های حسابداری و شیوه‌هایی که برای حسابداری وام‌ها استفاده می‌کند، افشا نماید.

۱۴- هر بانک، می‌بایست اطلاعاتی را درباره سیاست‌های حسابداری و روش‌های موردعمل برای تعیین ذخایر خاص و عام افشا نماید و همچنین، بانک می‌بایست مفروضات کلیدی مورد استفاده را تشریح نماید.

■ ■ ■
انتخاب و به‌کارگیری رویه‌ها و سیاست‌های حسابداری، می‌بایست با مفاهیم اساسی حسابداری سازگاری و انطباق داشته باشد.
■ ■ ■

مدیریت ریسک اعتباری:

۱۵- هر بانک، می‌بایست اطلاعات کیفی درباره مدیریت ریسک اعتباری و سیاست‌ها و رویه‌های کنترلی خود را افشا نماید.

کیفیت اعتباری:

۲۰- هر بانک، می‌بایست اطلاعاتی را درباره وام‌های آسیب‌دیده و سررسیدگذشته بر مبنای طبقات و گروه‌های اصلی قرض‌گیرندگان و مقادیر ذخایر خاص و عامی که برای هر طبقه و گروه در نظر گرفته می‌شود، افشا نماید.

۲۱- هر بانک، می‌بایست اطلاعاتی را درباره وام‌های آسیب‌دیده و سررسیدگذشته و در صورت امکان، مقدار ذخایر خاص و عام مربوط به هر منطقه افشا نماید.

برحسب مناطق جغرافیایی:

۲۲- هر بانک، می‌بایست یک صورت تطبیقی از تغییرات به‌وجودآمده در ذخایر وام‌های آسیب‌دیده را افشا نماید.

۲۳- هر بانک، می‌بایست مانده وام‌هایی را که بهره متعلقه آنها (مطابق با شرایط قرارداد اولیه وام) به علت زوال کیفیت اعتباری متوقف شده است، افشا نماید.

۲۴- هر بانک، می‌بایست خلاصه اطلاعاتی را در خصوص وام‌های مساله‌دار که در طی سال تجدیدساختار شده‌اند، افشا نماید.

نقش ناظران:

۲۵- ناظران بانکی می‌بایست اثربخشی رویه‌ها و سیاست‌های بانک در خصوص سنجش کیفیت وام‌ها را ارزیابی نمایند.

۲۶- ناظران بانکی می‌بایست متقاعد شوند که روش‌های به‌کارگرفته‌شده به وسیله هر بانک برای محاسبه ذخایر، براساس یک معیار احتیاطی منطقی و درست - مطابق با رویه‌ها و سیاست‌های صحیح - طراحی شده است.

■
ادامه دارد

② گزارش‌های مالی یک بانک می‌بایست تصویر و نگارشی منصفانه و حقیقی از عملکرد و وضعیت مالی بانک را ارائه نمایند.

منابع در معرض ریسک:

۱۶- هر بانک، می‌بایست اطلاعاتی را درباره وام‌ها براساس گروه‌های اصلی استقراض‌کنندگان افشا نماید.

۱۷- هر بانک، می‌بایست اطلاعاتی را درباره وام‌ها برحسب مناطق جغرافیایی ارائه نماید.

۱۸- هر بانک، می‌بایست اطلاعاتی را درباره تمرکزهای عمده و معنی‌دار ریسک اعتباری افشا نماید.

۱۹- هر بانک، می‌بایست خلاصه اطلاعاتی را درباره تعهدات قراردادی در رابطه با ترتیبی که برای آنها حق رجوع پیش‌بینی شده و زبان‌های موردانتظار تحت این قراردادها، افشا نماید.

برای استفاده از خدمات سیستم اشتراک، با تلفن شماره ۸۸۹۵۱۳۲۹ و یا

با نشانی زیر با ما تماس بگیرید.

تهران - خیابان حجاب - کوچه سوم - شماره ۱۳